

УДК 1-051(477)Г.Сковорода:[061.2НТШ:001]
DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2022.4.9>

Лосик Ореста Миколаївна
кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії
Львівського національного університету імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, Львів, Україна
orcid.org/0000-0001-8245-3780

СКОВОРОДІАНА НА СТОРІНКАХ «ЗАПИСОК НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА»

Харизма життя й ідей чільного українського філософа Григорія Савича Сковороди незмінно зберігають високий рівень зацікавленості з боку дослідників в Україні та світі, надихаючи їх на нові інтерпретації. Водночас в контексті ювілейного відзначення 300-ої річниці від народження мислителя доречно звернутися до ретроспективної сквородіани, серед якої чимало недостатньо відомого, але цінного наукового матеріалу. Під цим оглядом заслуговує окремої уваги трактування ролі й значення мислителя на сторінках головного періодичного видання першої неофіційної української Академії Наук – Наукового товариства імені Шевченка, яке також наближається до свого 150-річчя. Тому предметом статті є сквородинська тематика публікацій в «Записках НТШ» за весь час їхнього існування. Вперше проведений їх цілісний аналіз складає актуальність та новизну пропонованої розвідки.

Мета статті – висвітлити ідейно-концептуальну спрямованість різножанрових наукових матеріалів, присвячених Г. Сковороді, що з'явилися друком у періодичному виданні «Записки Наукового Товариства імені Шевченка» впродовж кінця XIX – початку XXI ст. Поставлено завдання – виокремити та проаналізувати теоретично-світоглядні й методологічні підходи, використані авторами при осмисленні особистості й спадщини визначного мислителя.

Застосовано методи: структурний, аналізу, системний, узагальнення, семіотичний.

Досягнуті такі результати: уперше з'ясовано кількість тематичних публікацій про Г. Сковороду у «Записках НТШ» впродовж 1894–2019 рр. та систематизовано їх за жанровими ознаками й методологічними підходами. Наголошено на невинуватій хронологічній тяглоті сквородіани у цьому періодичному виданні. Обґрунтовано усвідомлення усіма авторами різних періодів та поколінь виняткової ролі та унікального значення ідейного спадку Г. Сковороди, насамперед для самотності українського культурно-духовного буття й національної філософської культури. На прикладі аналізу вибраних публікацій В. Дорошенка, С. Єфремова, М. Федюшка та ін. доведено ідейно-концептуальну цілісність сквородіани у «Записках НТШ». Підкреслено важливий інтелектуальний внесок НТШ у розвиток сквородинських студій. Аргументовано смислову відповідність діяльності цієї наукової інституції й філософських настанов Г. Сковороди процесам національного відродження, громадянської соборності та солідарності української нації в минулому й сьогоденні.

Ключові слова: національне відродження, Наукове товариство імені Шевченка, духовна спадщина, філософська культура, колективне самоусвідомлення, свобода, солідарність.

Вступ. Ще за життя Григорія Сковороди його життя та діяльність почали творити культурно-духовний феномен, який неухильно здобував поширення як у площині свого теоретичного осмислення (сковородіана), так і практичної популяризації (сковородинство). Впродовж XIX–XX ст. й досі зацікавлення харизмою постави та ідеями мандрівного українського філософа національною, загальнослов'янською і світовою гуманітаристикою лише зростали: сьогодні нараховується понад 2500 бібліографічних позицій, присвячених мислителю (охоплює одноосібні й колективні монографії, збірники, наукові розвідки, огляди, рецензії на сторінках українських й закордонних видань, публіцистику, художні твори, а також видання і перевидання праць філософа в тому числі, й у перекладах на понад десяток мов) [5]. Серед них окремої

уваги заслуговує низка тематичних публікацій на сторінках провідного періодичного видання Наукового товариства імені Шевченка – «Записок НТШ».

Мета та завдання. Метою статті є висвітлити ідейно-концептуальну спрямованість різножанрових наукових публікацій, присвячених Г. Сковороді, що з'явилися друком у виданні «Записки Наукового Товариства імені Шевченка» впродовж кінця XIX – початку XXI ст. Поставлено завдання – виокремити та проаналізувати теоретично-світоглядні й методологічні підходи, використані авторами при осмисленні особистості й спадщини визначного мислителя у призмі їх унікального значення для українського духовно-соціального й психічно-ментального буття та національної філософської культури.

Методи дослідження. У статті застосовано такі методи: структурний (сковородіану позиціоновано як одну з репрезентативних науково-дослідницьких проблематик НТШ від початку існування цієї інституції й до сьогодні), аналізу (виокремлено й докладніше розглянуто низку підходів та оцінок спадщини Г. Сковороди у контексті історичних змін, гуманітарно-філософського знання та культурного відродження), системний (підкреслено концептуально-смыслову єдність трактування феномену Г. Сковороди та його спадщини у публікаціях «Записок НТШ»), узагальнення (типологізовано змістову компоненту тематичного матеріалу про Г. Сковороду, вміщеного у «Записках НТШ»), семіотичний (пояснено стратегію соборності й солідаризації українства за допомогою видавничої програми НТШ та спеціальної уваги до сковородинських студій).

Результати. Спадщина, діяльність і особистість Григорія Сковороди понадчасово викликають позитивне зацікавлення. Насамперед наголосимо, на чому ґрунтується пошана й захоплення ним багатьох поколінь українців:

по-перше, мислитель як сучасник тяжких і руйнівних для української дійсності реалій XVIII ст. увібрав і виражав (за словами С. Єфремова, «відкидав тінь») пам'ять про безповоротно минуле «старе життя» українського народу, т. зв. «Стару Україну», її історію слави, героїв, ідеали, цінності. На індивідуальному (як син козака) й суб'єктивному рівні уособив архетипи рідного минулого та етос українства, його звичаєвість, питомість, автентичність;

по-друге, філософ запрезентував і вивів на новий рівень можливість для національного буття вже в нових – барокових, просвітницьких і передромантичних – умовах продовжувати розвивати, здійснювати і утверджувати життєвість базових опор «духовної історії» (Д. Чижевський) та чільних (ще з киево-руських часів) орієнтирів свого колективного ества [8]. Продемонстрував взірць цілісного синкретизму – бути сучасним і традиційним, а до того індивідуальним і укоріненим.

врешті, по-третє, Г. Сковорода випрацював і реалізував поставу стійкого, не декларативного і ефективного опору тяжкій долі й загроженій, репресованій, знищуваній й принижуваній вітальності. Власним життям опирався довколишньому занепаду, деградації, лицемірству, притягував нефальшивою надією на перетривання і краще майбутнє. Став тим, хто дієво зреагував на недолю і засвідчив – без зречення національної, історичної, релігійної тотожності – відкритість та готовність до змін [2].

Тому знакова й фундаментально впливова роль мислителя у формуванні модерної колективної ідентичності, самосвідомості й пам'яті: «Аджеж Сковорода – се наша «мандрована академія», його життя і його діяльність – се яскрава сторінка нашого минулого [...] забути про се значило б умисно оминати джерела і шляхи нашої культури» [1, с. 204–205]. То ж і пам'ять про філософа від початку була не формальною, а живою і повсюдною, насамперед у суспільних низах, а згодом і у ширших колах освічених патріотів, громадських і культурно-просвітніх діячів, освітян, вчених та ін.

Популярність і вшанування Г. Сковороди плекалися насамперед за допомогою пісенної творчості, доброю волею і спонтанно поширюючись серед українського народу – і наддніпрянців (завдяки кобзарям та лірникам), і наддністрянців (деякі його віршові твори присвоювалися взагалі як «народні пісні», які записували ще у першій половині XIX ст. такі відомі збирачі фольклору, як Жегота Паулі і Вацлав з Олеська). Водночас поступово розпочалася і велася не

зупиняючись, хоч з різною інтенсивністю, дослідницька робота по зібранню, систематизації, виданню, вивченню і осмисленню на науково-теоретичному, зокрема філософському, рівнях спадщини мислителя.

Інтелектуальні рефлексії над Г. Сковородою, зокрема на західноукраїнських землях, отримали новий стимул розвитку з появою систематичних видань Наукового товариства імені Шевченка, передусім «Записок НТШ». Відтоді сковородинська тематика стає невіддільною від тематики наукових досліджень членів Товариства.

Як пояснити таку регулярність та в чому цінність появи цих студій саме в згаданому періоду?

Це не є випадковим збігом обставин. Самі підстави заснування Товариства імені Шевченка (від 1893 – НТШ) дають відповідь. Адже НТШ гуртувало інтелектуально і національно свідомих українців, які займалися у різних сферах просвітою, виборюванням належних прав для рідного народу і його всебічним культурним розвитком. Це була виняткова (і на свій час, і досі) еліта, яка об'єднювала кращі східно- і західноукраїнські сили в спільній боротьбі за кращу і належну долю, а головним інструментом цієї боротьби вважала наукову об'єктивність, аргументовану методологію, першоджерела, критичний аналіз тощо. НТШ-івці розуміли потребу студій над життям і творчістю непересічної особистості, якою був Г. Сковорода, його значення для соборної самототожності, спільних національних пріоритетів і солідарної єдності вимушено розз'єданого кордонами народу. То ж одразу прийняли й у подальшому трактували феномен мислителя як маркантний символ українства, символ і складник українського національного відродження, а також підкреслювали належність цієї так популярної і шанованої «фігури пам'яті» до загальносвітових наукових й культурних надбань.

Публікацій, присвячених Г. Сковороді, у «Записках НТШ» нараховуємо 24. Вони з'являються майже від початку їх видання (перша датується 1894 р.) у різних рубриках: «Наукові статті», «Miscellanea», «Наукова хроніка», «Матеріали», «Бібліографія» та ін. Нині з перспективи часу навіть складно виділити, який з жанрів виявився більше пізнавальним. Кожна була потрібною на свій і подальший час, адже «Записки» чекала і читала щораз ширша аудиторія. Вона від початку не обмежувалася ані Галичиною, ані Австро-Угорщиною, а єднала усіх освічених українців (і не лише) по всьому світу.

У хронологічній перспективі впродовж перших двох десятиліть видання «Записок» спостерігається регулярність появи нових матеріалів про філософа (інколи навіть по два в одній книзі чи того самого року). Згодом кілька нових текстів зустрічаємо упродовж 1920—30-х років; опісля у «Записках», що продовжили видавництво у вимушеній еміграції, знаходимо усього одну статтю про Г. Сковороду. І вже після 1991 року знову повертається регулярність і частота появи текстів на сковородинську тему (найновіший матеріал опублікований 2019 р.).

На початках сковородинська проблематика у «Записках» була представлена переважно у розділі бібліографії: із 11 публікацій від 1894 до 1913 рр. включно 9 – рецензії, 1 замітка і 1 – у рубриці «Наукова хроніка». Слід зауважити, що у змістовій структурі «Записок НТШ» бібліографічна частина завжди займала показне місце [3, с. 12]. Таким був концептуальний задум перших редакторів (насамперед, М. Грушевського): шляхом рецензійних оглядів нових видань, пов'язаних з українською проблематикою, не лише інформувати про них та їх авторів читацьку аудиторію, але й давати критично-аналітичну оцінку їх науковій вартості.

Отож, у згаданій часовий проміжок з'явилась друком лєвова частка усіх поміщених у «Записках» рецензій та відгуків про присвячені Г. Сковороді видання. Тексти були різного обсягу (від кількох рядків до кількох сторінок), переважно підписані повними іменами і/або ініціалами, рідше псевдами. Серед авторів: С. Гуменюк, В. Дорошенко, С. Іваницький, С. Лаврецький (С. Липковський), М. Федюшко, І. Франко та ін.

Рецензенти з особливою прихильністю трактували підготовку та появу видань творів філософа, щоби можна було як слід оцінити їх значення для українського буття. Це ілюструє вже перша коротка згадка у «Записках» про Г. Сковороду: інформація про публікацію у петербурзькому просвітньому часописі «Неділя» замітки української вченої О. Єфименко з нагоди

сторіччя смерті філософа [4]. Авторка, крім розгляду особливостей філософського світогляду «славного Українця», наголошує, що саме завдяки його впливу молоде покоління освічених патріотів у свій час заснували Харківський університет, то ж ця інституція повинна започаткувати вшанування пам'яті мислителя. У свою чергу, оглядач із «Записок» (під криптонімом «С-а») додає згадку про діяльність у цьому виші Історико-філософського товариства, яке готує до видання твори першого «оригінального філософа» України.

Під цим оглядом у «Записках» неодноразово підкреслювалася цінність ініційованого і підготовленого 1894 р. Д. Багалієм зібрання та видання рукописів (більше половини – опублікованих вперше) Г. Сковороди як «праці взірцевої в своїм роді, котра робить честь нашому заслуженому історикові і Харківському університетові» [7, с. 82]. А 1912 р. у рубриці «Miscellanea» цього видання запропоновано підготовлену Л. Чижиковим «пробу бібліографії» творів Г. Сковороди і матеріалів про нього, уміщених у низці таких періодичних видань, як «Украинский Вестник», «Указатель источников для изучения Малороссийского края», «Основа», «Украинская Старина», «Киевлянин», «Киевская Старина», «Вопросы философии и психологии» та ін.

Не меншу увагу приділяли рецензенти й монографічним працям чи розвідкам про життя й діяльність Г. Сковороди. Навіть якщо у стилістичному відношенні чи щодо старанності опрацювання джерел оглянуті студії були хвалені, то однозначній негачі й критиці підлягали висловлені у них тези про відчуженість й відособленість мислителя від будь-якого українського контексту, потужного впливу саме українських – родинних, ментальних, історико-культурних, мовних, релігійних національних складників на формування оригінальності його мислення. Подібні трактування, написані хай і відомими спеціалістами (до прикладу, В. Ерном), однозначно оцінювалися як такі, що підважують та нехтують об'єктивними засадами науковості взагалі. На сторінках «Записок» спростовувалася як фальшива не тільки «культурна ізольованість» мислителя, а й висловлювалися застереження щодо невиправданого присвоєння його філософувань чужими філософськими школами, повсякчас перебільшеним і непереконливим приписуванням Сковороді невластивих попередників та послідовників саме з російської філософської думки: «А що може мати спільного з нею Сковорода – Українець? Його ж психіка з ґрунту інша, як всіх їх, він виріс серед інших обставин, він був вільним сином української природи, не душився воздухом кабінетів як всі ті мислителі, – його думка була свободна, а не «підпільна», в – він не знав ніякого «скакання в гречку», яке показувала весь час російська філософічна думка, не заплутувався сам в собі, а був послідовний від початку до кінця [...] І вже з самим сим фактом треба би числитися [...] навіть коли б він не мав розвиненої свідомости національної» [6, с. 221–222].

Водночас робився огляд розвідок, у яких оригінальність філософа розглядалася у призмі переосмислення ним давніх (стоїцизм, неоплатонізм) та сучасних (раціоналізм) історико-філософських традицій) (С. Липковський, С. Томашівський про статті О. Зеленогорського (1895, 1896), досліджувався вплив на його етичні концепції учителів – викладачів Київської академії (Ф. Прокоповича, Д. Нащинського, В. Лашевського та ін.) (С. Іваницький про книгу М. Петрова, 1904) тощо.

У рубриці «Статті» перші тексти про Г. Сковороду з'являються з 1925 р. Їх автори: П. Пелех (1925), С. Єфремов (1925), Д. Чижевський (1930), М. Степаненко (1976), А. Пашук (1991, 1994, 2002), Ю. Шевельов (2000), Б. Криса (2019) та ін. 2005 у рубриці «Матеріали» Л. Ушкалов вміщає матеріали на тему оцінки І. Франком значення впливів Г. Сковороди на українську дійсність та процеси національного відродження.

Узагальнено зміст статей можна погрупувати на такі, де:

а) аналізуються конкретно філософські погляди мислителя (П. Пелех пропонує як ключ авторський концепт «космічної свідомості» як вищого ступеня еволюції людини; Д. Чижевський опонує тезі про безсистемність філософії Г. Сковороди, показуючи витоки антитетики та інших настанов мислителя у грецькій античності й релігійно-хриянської проблематиці та зауважуючи їх спорідненість з німецьким ідеалізмом; А. Пашук зосереджується на

інтерпретації кількох головних проблематик вченого, саме концепціях «істинного чоловіка», «свободи», «серця», «духовної сутності»;

б) наголошується непересічність індивідуального самоздійснення Г. Сковороди, яке «різало очі, ще більш, аніж наукою» і реалізувалося у повній мірі саме в етичній сфері, вирішивши далеко з меж свого часу, «бувши проте його плотю од плоти й костю од кости, й належать вікам, належать вічності» [2, с. 1];

в) досліджуються численні сквородинські ідейно-духовні впливи на український літературний процес (М. Степаненко знаходить їх явні чи опосередковані у творчості й культурній діяльності і тих, що творили і в вимушених рамках радянської культури (П. Тичина, І. Драч, А. Малишко, М. Рильський, М. Зеров, Д. Павличко), і у діаспорі (Є. Маланюк, І. Мірчук, Я. Славутич, Д. Чижевський, Р. Єндик, В. Янів, Ю. Шевельов, В. Барка та ін.; Б. Криса розвиває думку про барокові впливи у творчості філософа тощо);

г) студіюється мовно-лінгвістична специфіка мови і стилю Г. Сковороди (Ю. Шевельов).

Хоч сквородіану не можна виокремити як окрему галузь академічних досліджень, які проводилися й проводяться НТШ, однак постать цього мислителя й культурного повсякчас і далі присутня на сторінках «Записок НТШ» та інших видань Товариства. Зустрічаємо чимало публікацій на літературознавчу, мовознавчу, фольклористичну, культурологічну, мистецтвознавчу, філософську, історичну та інші гуманітарні теми, у яких на нього покликаються та згадуються. Їх непорівняно більше, аніж безпосередньо присвячених мислителю текстів, а навіть побіжний огляд вимагає окремої тематичної публікації.

Висновки. Сквородинська тематика – одна з репрезентативних, які висвітлювалися на сторінках «Записок НТШ», починаючи від 1894 року (том IV) й закінчуючи поки що 2019 (том ССLXXII). Репрезентативною можна вважати її тому, що:

а) від самого початку впродовж 130-ліття видавництва «Записок» зберігається тяглість появи нових розвідок, присвячених прямо або опосередковано Г. Сковороді;

б) вміщені у «Записках» наукові публікації різні за жанровими ознаками (статті, повідомлення, матеріали, рецензії і відгуки);

в) їх зміст (незалежно від року видання, характеру публікації тощо) концептуально єдиний щодо виняткової ролі та непересічного значення філософа для української дійсності, культури, науки.

Сквородіана на сторінках «Записок НТШ» стала свідченням стратегічного і, як показав час, виправданого поєднання ролей і значення, які для української дійсності та національної культури й науки відіграли, з одного боку, мислитель світової величини, а з другого – перша неофіційна українська Академія Наук.

За допомогою «Записок НТШ» ідеї й постава нашого мислителя єднали українців Харкова, Полтави, Києва, Львова та інших осередків культурного й інтелектуального відродження. Вони спільно продовжують і поглиблюють поступ української філософської культури, допомагають процесам збереження рідної традиції, культурно-духовному самоусвідомленню, а водночас допомагають новим вимірам солідарності й світоглядно-цивілізаційної емансипації українського громадянського суспільства.

З перспективи часу та у контексті своїх славних ювілеїв і Григорій Сковорода, і Наукове товариство імені Шевченка (від заснування якого наступного року минає 150 років) зберігають загальноукраїнське значення та залишаються яскравими символами і виразниками національного відродження й соборності в умовах безпрецедентно драматичного сьогодення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дорошенко В. [Рец. на публ.:] Собрание сочинений Г. С. Сковороды. Томъ I. Съ біографіей Г. С. Сковороды М. И. Ковалинскаго, съ замѣтками и примѣчаніями Владимира Бончъ-Бруевича // Материалы к истории и изучению русского сектанства и старообрядчества. СПб., 1912. Вып. 5. XV+544 с. *Записки Наукового товариства ім. Шевченка.* 1913. Т. СХІІІ. Кн. I. С. 204–205.

2. Єфремов С. Скворода на тлі сучасності. *Записки Наукового товариства ім. Шевченка*. 1925. Т. CXLI–CXLXIII: Ювілейний збірник Наукового товариства імені Шевченка у Львова в п'ятдесятиліття основання, 1873—1923. Праці Фільологічної секції. С. 1–9.
3. Купчинський О. Бібліографія фундаментального видання Наукового товариства ім. Шевченка (замість передмови). *Бібліографія Записок Наукового товариства імені Шевченка. Томи I–CCXL (1892–2000)* / укл. В. Майхер; ред. О. Купчинський. Львів, 2003. С. 3–30.
4. С-а. Замітка про Сквороду. *Записки Наукового товариства ім. Шевченка*. 1894. Т. IV. С. 197.
5. Ушкалов Л. В. Григорій Скворода: семінарії. Харків : Майдан, 2004. 776 с.
6. Федюшка М. [Рец. на публ.:] Ерн В. Григорій Саввич Скворода. Жизнь и учение. Москва, 1912. 342 с. *Записки Наукового товариства ім. Шевченка*. 1913. Т. CXV. Кн. III. С. 219–222.
7. Франко І. [Рец. на публ.:] Сочиненія Григорія Савича Сквороды / Собранныя и редактированныя проф. Д. И. Багалъемъ. Юбилейное издание (1794–1894 годъ), съ портретом его, видом могилы и снимками почерка // Сборник Харьковскаго историко-философическаго общества. Харьков, 1894. Т. IV. 14 нenum. + CXXXI+132+352 с. *Записки Наукового товариства ім. Шевченка*. 1895. Т. V. Кн. I. С. 79–83.
8. Losyk O. Etické rozmery ukrajinského národného obrodzenia Haliče v druhej polovici 19. storočia: zdroje a problematika. *Etické myslenie minulosti a súčasnosti (ETTP 2020/2022). Etika v 19. a 20. storočí* / ed. V. Gluchman, Prešov, 2021. S. 199–217.

REFERENCES

1. Doroshenko V. (1913). [Rets. na publ.:] Sobranie sochynenij H. S. Skovorody. Tom I. S biohrafiej H. S. Skovorody M. Y. Kovalynskaho, s zamitkami y prylichaniamy Vladymyra Bonch-Bruevycha // Materyaly k ystoryy y yzucheniyu russkoho sektanstva y staroobriadchestva. – SPb., 1912. – Vyp. 5. – XV+544 s. [Review on publ.:] Collection of works by H.S. Skovoroda. Vol. I. Supplemented with the biography of H. S. Skovoroda by M. I. Kovalynskiy, with notes and comments by Vladimir Bonch-Bruievich // Materials for history and study of Russian sectarianism and Old Believers. – St. Petersburg, 1912. – Iss. 5. – XV+544 p.]. *Zapysky Naukovoho tovarystva im. Shevchenka*, CXIII (I), 204–205 [in Ukrainian].
2. Yefremov S. (1925). Skovoroda na tli suchasnosti [Skovoroda in the light of modernity]. *Zapysky Naukovoho tovarystva im. Shevchenka. Yuvylejnyj zbirnyk Naukovoho tovarystva imeny Shevchenka u L'vova v piat'desiatylittia osnovannia, 1873—1923. Pratsi Fil'ol'ogichnoi seksii*, CXLI–CXLXIII, 1–9 [in Ukrainian].
3. Kupchyn's'kyj O. (2003). Bibliohrafiia fundamental'noho vydannia Naukovoho tovarystva im. Shevchenka (zamist' peredmovy) [Bibliography of the fundamental publication of the Shevchenko Scientific Society (instead of the preface)]. In *Bibliography of the Memoirs of the Shevchenko Scientific Society. Volumes I–CCXL (1892–2000)* / Comp. by V. Maikher; ed. by Kupchyn's'kyj (pp. 3–30). L'viv: Doslidno-vydavnychyj tsentr NTSh [in Ukrainian].
4. S-a. (1894). Zamitka pro Skovorodu [A note about Skovoroda]. *Zapysky Naukovoho tovarystva im. Shevchenka*, IV, 197 [in Ukrainian].
5. Ushkalov L. V. (2004). Hryhorij Skovoroda: seminarij [Hryhorij Skovoroda: seminary]. Kharkiv: Majdan [in Ukrainian].
6. Fediushka M. (1913). [Rets. na publ.:] Ern V. Hryhorij Savvyh Skovoroda. Zhyzn' y uchenie. – Moskva, 1912. – 342 s. [Review on publ.:] [Ern V. Hryhorij Savvyh Skovoroda. Life and works. – Moskva, 1912. – 342 p.]. *Zapysky Naukovoho tovarystva im. Shevchenka*, CXV (III), 219–222 [in Ukrainian].
7. Franko I. (1895). [Rets. na publ.:] Sochineniia Hryhoriia Savycha Skovorody / Sobrannyya y redaktyrovannyya prof. D. Y. Bahaliem. Yubylejnoe yzdanie (1794–1894 hod), s portretom eho, vydom mohyly y snymkamy pocherka // Sbornyk Khar'kovskoho ystoryko-fylosofycheskoho obschestva. – Khar'kov, 1894. – T. IV. – 14 nenum. + CXXXI+132+352 s. [Review on publ.:] Writings of Hryhorij Savvyh Skovoroda / Collected and edited by prof. D. I. Bagalii. Anniversary edition (1794–1894), with his portrait, a view of the grave and pictures of his handwriting // Collection of the Kharkiv Historical and Philosophical Society. – Kharkiv, 1894. – Vol. IV. – 14 unnumb. p.+ CXXXI+132+352 p. *Zapysky Naukovoho tovarystva im. Shevchenka*, V (I), 79–83 [in Ukrainian].

8. Losyk O. (2021). Etické rozmery ukrajinského národného obrodenia Haliče v druhej polovici 19. storočia: zdroje a problematika. In *Etické myslenie minulosti a súčasnosti (ETTP 2020/2022). Etika v 19. a 20. storočí* / Ed. by V. Gluchman (pp. 199–217). Prešov: FF PU, 2021 [in Slovak].

Losyk Oresta Mykolaivna

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Philosophy
Ivan Franko National University of Lviv
1, Universytetska str., Lviv, Ukraine
orcid.org/0000-0001-8245-3780

SKOVORODA STUDIES ON THE PAGES OF THE «MEMOIRS OF THE SHEVCHENKO SCIENTIFIC SOCIETY»

The charisma of the life and ideas of the leading Ukrainian philosopher Hryhoriy Savych Skovoroda always maintain a high level of interest on the part of researchers in Ukraine and in the world, inspiring them to new interpretations. At the same time, in the context of the jubilee commemoration of the 300th anniversary of the thinker's birth, it is appropriate to turn to the retrospective Skovoroda Studies, where one can find a lot of insufficiently known, but valuable scientific material. In this view, the interpretation of the role and meaning of the thinker on the pages of the main periodical of the first unofficial Ukrainian Academy of Sciences – the Shevchenko Scientific Society, which is also approaching its 150th anniversary, deserves special attention. Therefore, the subject of the article is the publications connected with Skovoroda in the 'Proceedings of the Shevchenko Scientific Society' for the entire period of its existence. The novelty and topicality of the present research constitutes their holistic analysis that was conducted for the first time.

The purpose of the article is to highlight the ideological and conceptual orientation of scientific materials of various genres dedicated to H. Skovoroda, which appeared in print in the 'Proceedings of the Shevchenko Scientific Society' during the late 19th and early 21st centuries. The task is to single out and analyze the theoretical and worldview, as well as methodological approaches used by the authors in understanding the personality and legacy of the prominent thinker.

The methods applied are the following: structural, analysis, system, generalization and semiotic methods.

The following results were achieved: the number of thematic publications about H. Skovoroda in the 'Proceedings of the Shevchenko Scientific Society' during 1894–2019 was determined for the first time, and they were systematized according to genre features and methodological approaches. Emphasis is placed on the non-accidental chronological continuity of Skovoroda Studies in this periodical. The realization by all the authors of different periods and generations of the exceptional role and unique importance of H. Skovoroda's ideological heritage, primarily for the identity of Ukrainian cultural and spiritual existence and national philosophical culture, is substantiated herein. Using the example of the analysis of selected publications by V. Doroshenko, S. Yefremov, M. Fediushka, and others the ideological and conceptual integrity of Skovoroda Studies in the 'Proceedings of the Shevchenko Scientific Society' has been proved. The important intellectual contribution of the Shevchenko Scientific Society to the development of Skovoroda Studies is emphasized in the present article. It is argued that the activity of this scientific institution and the philosophical ideas expressed by H. Skovoroda are relevant to the processes of national revival, civic unity and solidarity of the Ukrainian nation in the past and present.

Key words: national revival, Shevchenko Scientific Society, spiritual heritage, philosophical culture, collective self-awareness, freedom, solidarity.